

УДК 78.022+78.03

DOI 10.32461/2226-3209.4.2022.269412

Цитування:

Марченко В. В. Інтернаціоналізація музичної освіти в Україні. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 4. С. 102–106.

Marchenko V. (2022). Internationalisation of Music Education in Ukraine. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 4, 102–106 [in Ukrainian].

Марченко Валерій Віталійович,

кандидат мистецтвознавства,
доцент, професор кафедри
музичного мистецтва

Таврійського національного університету
імені В. І. Вернадського
ННІ «Академії мистецтв
імені С. С. Прокоф'єва»,
заслужений діяч мистецтв України
<https://orcid.org/0000-0002-7592-5740>
melodia@ukr.net

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Мета роботи – дослідити поняття «інтернаціоналізація вищої освіти», простежити проблеми на шляху до інтернаціоналізації освітнього середовища, узагальнити рекомендації щодо успішного процесу інтернаціоналізації музичної освіти в Україні, сформулювати основні цілі інтернаціоналізації музичної освіти. **Методологія дослідження.** У статті використано методи: аналітичний – для вивчення поняття «інтернаціоналізація вищої освіти»; компаративного аналізу – для зіставлення різних наукових думок щодо процесу інтернаціоналізації музичної освіти в Україні. Застосовані елементи універсальних логічних процедур пізнання: індукції та дедукції, аналізу й синтезу. **Наукова новизна** полягає в узагальненні рекомендацій стосовно успішного процесу інтернаціоналізації музичної освіти в Україні, формуванні основних цілей зазначеної тематики. **Висновки.** Найбільших успіхів в інтернаціоналізації музичної освіти можливо досягти тільки після розробки та прийняття на державному рівні стратегії з чітким визначенням цілей, пріоритетів, механізмів та системою заходів, підкріплених відповідним фінансовим забезпеченням. Інтернаціоналізація музичної освіти в Україні повинна відбуватися у двох аспектах – організаційному та системному. Організаційний – передбачає підготовленість: структурну, функціональну, адміністративну, академічну та культурну. Системний – полягає в економічній та фінансовій підтримці з боку держави, адміністративних та регуляторних механізмів. Особливе значення в процесі інтернаціоналізації музичної освіти мають університети, саме на них покладено обов'язок на основі європейського досвіду та власної стратегії запроваджувати найкращі моделі інтернаціоналізації музичної освіти. Завдання моделі для наслідування полягає не лише в тому, щоб ознайомити молодих науковців з визнаними людьми у світовій музично-освітній спільноті, а й у моделюванні того, як діяти в глобальному контексті, зокрема, як мати справу з міжкультурними відмінностями чи як підтримувати інтернаціоналізацію музичного виховання різними способами. У процесі інтернаціоналізації музичної освіти в Україні важливо взяти до уваги успішний приклад для наслідування. Основними цілями інтернаціоналізації музичної освіти в Україні визначено такі: 1) активна міжнародна співпраця; 2) постійне вдосконалення якості освітніх, наукових та інших послуг через упровадження кращих світових практик; 3) формування сучасного інноваційного середовища студентів і співробітників з мовними та міжкультурними компетентностями високого рівня, здатних адекватно реагувати на глобальні виклики; 4) розвиток у здобувачів умінь та навичок, необхідних для того, щоб успішно конкурувати на світовому ринку праці та почувати себе повноцінними членами світового співтовариства; 5) запровадження культури відкритості, толерантності й підтримки з метою залучення іноземних студентів, викладачів і науковців, інтенсивного використання переваг міжнародного середовища.

Ключові слова: музична освіта, академічна мобільність, пріоритети освітньої політики, інтернаціоналізація системи вищої освіти.

Marchenko Valerii, Ph.D. in Arts, Professor, Department of Musical Art, V. I. Vernadsky Taurida National University, Institute of S. S. Prokofiev Academy of Arts

Internationalisation of Music Education in Ukraine

The purpose of the article is to consider the concept of “internationalisation of tertiary education”, to trace the problems on the way to the internationalisation of the educational environment, to summarise the recommendations for a successful process of internationalisation of music education in Ukraine, to formulate the main goals of internationalisation of music education. **The research methodology.** The article uses the following methods: analytical method has been used to study the concept of internationalisation of music education; comparative analysis – to compare different scientific opinions on the process of internationalisation of music education in Ukraine. Elements of universal logical procedures of cognition have been applied: induction and deduction, analysis and synthesis. **Scientific novelty** lies in the generalisation of recommendations for a successful process of internationalisation of music education in Ukraine, as well as the main goals of this topic. **Conclusions.** The greatest success in the internationalisation of music

education can be achieved only after the development and adoption at the state level of a strategy with a clear definition of goals, priorities, mechanisms, and a system of measures, supported by appropriate financial backing. Internationalisation of music education in Ukraine should be organised in two aspects: organisational and systemic. Organisational aspect comprises structural, functional, administrative, academic, and cultural readiness. The systemic one consists in economic and financial support from the state, administrative and regulatory mechanisms. Universities are of particular importance in the process of internationalisation of music education, it is their responsibility to introduce the best models of internationalisation of music education based on European experience and their own strategy. When considering how to prepare students to be active in the international music education community, it is important to take into account a successful role model. The task of a role model is not only to introduce young scholars to important people in the global music education community, but also to model how to act in a global context, such as how to deal with intercultural differences or how to support the internationalisation of music education in different ways. In the process of integrating music education in Ukraine, it is important to take into account a successful example to follow. We can summarise that the main goals of internationalisation of music education in Ukraine are as follows: 1) active international cooperation; 2) continuous improvement of the quality of educational, scientific and other services through the introduction of best international practices; 3) formation of a modern innovative environment of students and staff with high-level linguistic and intercultural competencies, able to adequately respond to global challenges; 4) development of skills and abilities that will allow students to compete confidently in the global labour market and feel like full members of the world community; 5) introduction of a culture of openness and tolerance.

Key words: music education, academic mobility, educational policy priorities, internationalisation of tertiary education system.

Актуальність теми дослідження. Інтернаціоналізація системи вищої освіти, зокрема музичної, триває вже понад чверть століття, проте тривала ізоляція радянського періоду та наступний етап, який не передбачав активного залучення до міжнародного співтовариства, призвели до того, що українська система вищої освіти втратила престиж та міжнародне визнання. Попит на освіту за кордоном зростає з кожним днем. Щоб задовольнити ці потреби, заклади вищої освіти почали робити нові кроки. Окрім традиційних постачальників вищої освіти, нові – почали розробляти інноваційні моделі надання вищої освіти. Інтернаціоналізація – це революційний розвиток вищої освіти. Загальний попит на вищу освіту, а також професійні курси зростає в більшості країн. Для цього є кілька причин: демографічні зміни, збільшення кількості тих, хто покидає середню школу, бажання постійно навчатися та розвиток інформаційних технологій. Хоча попит зростає, здатність традиційних інститутів задовольнити цю потребу викликає сумніви.

Аналіз досліджень і публікацій. В останні роки інтернаціоналізація музичної освіти стала важливою темою. Інтернаціоналізацію вищої мистецької освіти вивчали такі науковці, як: Н. Кльон, О. Мамикіна, Є. Романенко, І. Жукова, М. Рудницька, І. Степаненко, С. Васильєв, І. Чистякова, І. Єременко й інші., проте мало уваги науковців приділено інтернаціоналізації саме музичної освіти України.

Мета дослідження – розглянути зміст поняття «інтернаціоналізація вищої освіти», простежити проблеми на шляху до інтернаціоналізації освітнього середовища, узагальнити рекомендації для успішного процесу інтернаціоналізації музичної освіти в

Україні, сформувані основні цілі інтернаціоналізації музичної освіти.

Виклад основного матеріалу. Коли ми розглядаємо інтернаціоналізацію музичної освіти, то зазвичай посиляємося на дослідження науковців, які мають протилежні думки. Одні – схиляються до думки, що інтернаціоналізація – це академічна мобільність і міжнародна співпраця, інші – розглядають зазначений процес як міжнародну торгівлю освітніми послугами. Тож інтернаціоналізація музичної освіти має вигляд досить абстрактного заходу, який здебільшого залежить від наукових публікацій. Однак, якщо врахувати всі аспекти інтернаціоналізації музичної освіти, стає очевидним, що вона не така абстрактна, як здається. Дослідники своєю роботою, шляхом участі в різних наукових заходах, включаючи конференції, написання наукових статей, формують розуміння поняття інтернаціоналізації музичної освіти.

Щоб краще усвідомити, як працює інтернаціоналізація музичної освіти, розглянемо інтернаціоналізацію як процес, що побудований на певних заходах. Це могло б сприяти подальшому формуванню стратегії щодо інтернаціоналізації музичної освіти в Україні. Одним із пріоритетів розвитку вищої освіти в більшості європейських країн є інтернаціоналізація, а саме приєднання національних освітніх інституцій до глобального освітнього простору, що сприяє вихованню молодого покоління, здатного до міжкультурної взаємодії у світовому багатонаціональному суспільстві.

Дж. Найт звертає увагу на необхідність постійного осучаснення процесу інтернаціоналізації вищої освіти, адже «важливість, масштабність і складність

міжнародного аспекту вищої освіти неухильно зростає» [1, 3]. Це означає, що постійні світові зміни сприяють новим викликам і трансформаціям інформаційно-комунікаційних технологій, нових постачальників вищої освіти, альтернативних джерел фінансування, транскордонної освіти, безперервного навчання. Ринок надання освітніх послуг іноземним студентам постійно змінюється та зростає, водночас посилюється і конкуренція. Зазначене призводить до пріоритетності програм експорту освітніх послуг у діяльності державної освітньої політики.

Американський професор Йонас Штіер так тлумачив інтернаціоналізацію освіти – це здатність процесів викладання та навчання все більше залучатися до міжнародних культур з метою покращення глобалізованого навчання [2, 1]. На думку вченого М. ван дер Венде, інтернаціоналізація – це будь-яке систематичне зусилля, мета якого зробити вищу освіту такою, що відповідає вимогам і викликам, пов'язаним з глобалізацією суспільств, економік і ринків праці [3, 10]. Зазначений підхід підкреслює, що інтернаціоналізація є відповіддю вищої освіти на глобалізацію – сукупність взаємопов'язаних процесів культурного, політичного, економічного та технологічного характеру, які перетинають національні кордони.

Умовно інтернаціоналізацію вищої освіти поділяють на два види. Внутрішня інтернаціоналізація стосується міжнародного та міжкультурного вимірів, проте відбувається в межах рідної країни. Другий вид стосується мобільності учасників через національні кордони. Інтернаціоналізація – це будь-яке систематичне зусилля, мета якого зробити вищу освіту такою, що відповідає вимогам і викликам, пов'язаним з глобалізацією суспільств, економік і ринків праці. Зарубіжні вчені дотримуються думки, що в теорії інтернаціоналізація вищої освіти – це процес інтеграції міжнародного, міжкультурного або глобального виміру в систему освіти, а на практиці інтернаціоналізація вищої освіти – це міжнародна конкуренція за набір іноземних студентів з метою отримання прибутку, забезпечення національного профілю та створення міжнародної репутації [4, 2; 5, 10].

Процес інтернаціоналізації вищої освіти в Україні розпочався 2005 року з приєднання до Болонського процесу. Як бачимо, спадщина радянських часів, відсутність чіткої стратегії, ухваленої на законодавчому рівні, а також освітніх реформ значною мірою сповільнюють процес інтернаціоналізації. У європейській інтернаціоналізації вищої освіти ключову роль

відіграють Європейська асоціація університетів (англ. Academic Cooperation Association) та Асоціація академічного співробітництва (англ. Academic Cooperation Association). Н. Кльон, досліджуючи «інтернаціоналізацію як концептуальний базис музичної освіти іноземних студентів у педагогічних університетах України», дійшла висновку, що інтернаціоналізація сприяє покращенню професійної компетентності відповідно до міжнародних стандартів, а також розширює світогляд, збагачує знання щодо особливостей різноманітних культур, специфіки організації освіти в різних соціально-політичних і національно-культурних умовах та надає можливість імплементації цінних інновацій в освітянську практику нашого суспільства [6, 176].

Проте варто пам'ятати, що в процесі навчання в іншопольтурному середовищі необхідно врахувати певні особливості: комунікативного, психологічного та пізнавального характеру; забезпечити мобільність студентів на належному рівні. Заходи щодо інтернаціоналізації повинні мати системний характер, постійно змінюватися та відповідати світовим тенденціям і потребам.

Інтернаціоналізація вищої освіти – це процес систематичної інтеграції міжнародного компонента в освітньо-виховну, науково-дослідницьку та громадську діяльність закладів вищої освіти [7, 225].

Так, І. Степаненко у своєму монографічному дослідженні «Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій» пропонує в процесі інтернаціоналізації музичної освіти нашої держави, врахувати такі рекомендації:

1) розглядати процес інтернаціоналізації системно і комплексно, а не лише сферу мобільності;

2) заклади вищої освіти повинні знаходити власні оптимальні форми провадження зазначеного процесу;

3) має бути врахований динамізм інтернаціоналізації, яка пройшла декілька етапів свого розгортання і сьогодні кардинально відрізняється від того, як вона була ще декілька років тому [8, 216].

Щодо питання про те, як підготувати студентів до активності в міжнародному музично-освітньому співтоваристві, важливо взяти до уваги успішний приклад для наслідування. Завдання моделі для наслідування полягає не лише в тому, щоб ознайомити молодих науковців із визнаними людьми у світовій музично-освітній спільноті, а й у моделюванні того, як діяти в глобальному контексті, зокрема, як мати справу з

міжкультурними відмінностями чи як підтримувати інтернаціоналізацію музичного виховання різними способами.

Вчені звертають увагу, що Закон України «Про вищу освіту» визначає основні напрями міжнародного співробітництва та зовнішньоекономічної діяльності закладів вищої освіти без урахування специфіки вищої мистецької освіти, що поєднує освіту й науку із творчістю [9, 328]. Зазначена проблема збільшує роль статутних засад інтернаціоналізації закладів вищої мистецької освіти. Процес інтернаціоналізації музичної освіти України потребує від викладача вищої школи здатності працювати в умовах двоступеневої системи освіти, готовності забезпечувати європейську якість освіти, реалізовувати нові форми та методи організації навчального процесу, забезпечувати мобільність роботи студентів в умовах загострення конкуренції на ринку освітніх послуг, інформатизації вищої освіти тощо [10, 462].

Дослідниця І. Єременко у своїй праці «Тенденції інтернаціоналізації забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти» дійшла висновку, що вітчизняні фахівці в галузі теорії вищої освіти інтернаціоналізацію розглядають як цілісну стратегію, що повинна бути реалізована в Україні на засадах методологічного космополітизму [11, 8]. Підтримуємо думку науковиці, адже зазначений підхід поєднує в собі кращі національні традиції у сфері вищої освіти та зарубіжні інноваційні практики, а також суттєво підвищить її ефективність шляхом інтеграції в національний контекст міжнародних стандартів якості й механізмів її забезпечення.

Сучасний стан інтернаціоналізації характеризується тим, що більш ініціативні університети враховують формування відкритого світового ринку висококваліфікованої праці та вдало реагують на це шляхом зміни своїх навчальних планів та освітніх програм, а також стратегією діяльності. Найчастіше вони запроваджують нові навчальні дисципліни та модернізують зміст наявних так, щоб їхні випускники не тільки успішно виконували професійні функції в рідній країні в умовах її співпраці із зарубіжжям, але й мали якомога більше переваг у працевлаштуванні порівняно з фахівцями з дипломами інших закладів, причому не тільки на батьківщині, а й за кордоном [12, 17].

Наукова новизна полягає в узагальненні рекомендацій щодо успішного процесу інтернаціоналізації музичної освіти в Україні, сформовані основні цілі зазначеної тематики.

Висновки. Найбільших успіхів в інтернаціоналізації музичної освіти можливо досягти тільки після розробки та прийняття на державному рівні стратегії із чітким визначенням цілей, пріоритетів, механізмів та системою заходів, підкріплених відповідним фінансовим забезпеченням. Інтернаціоналізація музичної освіти в Україні повинна відбуватися у двох аспектах – організаційному та системному. Організаційний – передбачає підготовленість: структурну, функціональну, адміністративну, академічну та культурну. Системний – полягає в економічній та фінансовій підтримці з боку держави, адміністративних та регуляторних механізмів. Особливе значення в процесі інтернаціоналізації музичної освіти відіграють університети, саме на них покладено обов'язок на основі європейського досвіду та власної стратегії запроваджувати найкращі моделі інтернаціоналізації музичної освіти.

Щоб підготувати студентів до діяльності в міжнародному музично-освітньому співтоваристві, потрібно спиратися на успішний приклад, гідний для наслідування. Завдання моделі для наслідування полягає не лише в тому, щоб ознайомити молодих науковців із визначними представниками світової музично-освітньої спільноти, а й моделювати ситуації, як діяти в глобальному контексті, зокрема, як мати справу з міжкультурними відмінностями чи як підтримувати інтернаціоналізацію музичного виховання різними способами. У процесі інтернаціоналізації музичної освіти в Україні важливо взяти до уваги успішний приклад для наслідування.

Отже, основними цілями інтернаціоналізації музичної освіти в Україні є: 1) активна міжнародна співпраця; 2) постійне вдосконалення якості освітніх, наукових та інших послуг через впровадження кращих світових практик; 3) формування сучасного інноваційного середовища студентів і співробітників з мовними та міжкультурними компетентностями високого рівня, здатних адекватно реагувати на глобальні виклики; 4) розвиток у здобувачів умінь та навичок, що дозволять їм упевнено конкурувати на світовому ринку праці та почувати себе повноцінними членами світового співтовариства; 5) запровадження культури відкритості, толерантності та підтримки з метою залучення іноземних студентів, викладачів і науковців, інтенсивного використання переваг міжнародного середовища.

Література

References

1. Knight J. Higher education in turmoil: the changing world of internationalization. Rotterdam, netherlands: sense publishers, 2008. P. 50.

2. Clayton S., Carson B. Internationalization in education. *Open Library*. URL: <https://ecampusontario.pressbooks.pub/ticl/chapter/5-3-internationalization-in-education/> (дата звернення: 19.09.2022).

3. Van der Wende M. Missing links: the relationship between national policies for internationalization and those for higher education in general. *National policies for the internationalization of higher education in europe*. 1997. Pp. 10–41.

4. Knight J. Updating the definition of internationalization. *International Higher Education*, 2003. С. 2–3.

5. Khorsandi Taskoh A. Critical policy analysis of internationalization in post-secondary education. Ontario : Western University, 2014. С. 1–12.

6. Кљон Н., Мамикіна О. Інтернаціоналізація як концептуальний базис музичної освіти іноземних студентів у педагогічних університетах України : V том колект. монографії / ред.: С. Романенко, І. Жукова. Київ : ФОП Кандиба Т.П., 2021. 188 с.

7. Рудницька М. Роль інтернаціоналізації вищої освіти України у розвитку вищих навчальних закладів. *Дидаскал* : часопис. 2020. № 20. С. 225–228.

8. Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій : монографія / Л. Горбунова та ін. ; ред. І. Степаненко. Київ : Ін-т вищ. освіти НАПН України, 2018. 226 с.

9. Васильєв С. Статутні засади інтернаціоналізації вітчизняного закладу вищої мистецької освіти на сучасному етапі. *Наукові перспективи*. 2021. № 5. С. 328–340.

10. Чистякова І. Особливості формування готовності викладача вищої школи до роботи в умовах інтернаціоналізації європейського освітнього простору. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 6. С. 461–476.

11. Єременко І. Тенденції інтернаціоналізації забезпечення якості у європейському просторі вищої освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Суми, 2019. 23 с.

12. Дебич М. Теоретичні засади інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід : монографія. Київ : ПП Лисенко, 2019. 409 с.

1. Knight, J. (2008). Higher education in turmoil: the changing world of internationalization. Rotterdam, netherlands: sense publishers, 50 [in English].

2. Clayton, S. Carson, B. (2022). Internationalization in education. *Open Library*. Retrieved from: <https://ecampusontario.pressbooks.pub/ticl/chapter/5-3-internationalization-in-education/> [in English].

3. Van der Wende M. (1997). Missing links: the relationship between national policies for internationalization and those for higher education in general. *National policies for the internationalization of higher education in europe*, 10–41 [in English].

4. Knight, J. (2003). Updating the definition of internationalization. *International Higher Education*, 2–3 [in English].

5. Khorsandi Taskoh, A. (2014). A critical policy analysis of internationalization in post-secondary education. Ontario. Western University, 1–12 [in English].

6. Kljon, N., Mamykina, O. (2021). Internationalization as a conceptual basis of music education of foreign students in pedagogical universities of Ukraine. *FOP Kandyba T.P.* [in Ukrainian].

7. Rudnycjka, M. (2020). The role of internationalization of higher education in Ukraine in the development of higher education institutions. *Chasopys Dydaskal*, (20), 225–228 [in Ukrainian].

8. Ghorbunova, L. (2018). Cultural and humanitarian strategies of university education development in the conditions of dynamic social transformations (Stepanenko I. ed.). Institute of Higher Education of NAPS of Ukraine [in Ukrainian].

9. Vasyljjev, S. (2021). Statutory principles of internationalization of the domestic institution of higher art education at the present stage. *Naukovi perspektyvy*, (5), 328–340 [in Ukrainian].

10. Chystjakova, I. (2015). Features of formation of readiness of higher school teacher to work in the conditions of internationalization of the European educational space. *Pedagoghichni nauky: teoriya, istorija, innovacijni tekhnologiji*, (6), 461–476 [in Ukrainian].

11. Jeremenko, I. (2019). Trends of internationalization of quality assurance in the European higher education space (PhD dissertation). Sumy [in Ukrainian].

12. Debych, M. (2019). Theoretical foundations of internationalization of higher education: International experience. *PE Lysenko* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.10.2022

Отримано після доопрацювання 14.11.2022

Прийнято до друку 23.11.2022